

یادگاری از خسرو خوبان

آیدا اورنگ / آلبوم «پری خوانی» با صدای زنده باد خسرو شکیبایی سال ۸۲ از سوی انتشارات داریوش وارد بازار شد. این آلبوم هنوز مخاطبان بسیاری دارد و با وجود اینکه اجراهای متعددی از اشعار فروغ شده، همچنان صدای جادویی شکیبایی است که با این آلبوم رتبه اول دلبری از مخاطبان را در دست دارد. اگر روی واژه ترکیبی «پری خوانی» دقیق شویم به معنای جالبی برمیخوریم: افسونگری که با ورد و افسون، پری را میخواند و تسخیر می‌کند. درست همان کاری که شکیبایی با صدایش و خواندن شعر فروغ کرد.

ایده از آسمان نیامد

ایده ضبط این آلبوم از کجا آمد؟ در غیاب خسرو شکیبایی - کسی که می‌توانست پاسخگوی سوالات باشد - سراغ مجتبی معظمی، بنیانگذار و مدیر انتشارات داریوش، رفتم. انتشاراتی که در دهه‌های قبل روی انتشار شعر خوانی بعضی شاعران تمرکز کرده و آلبوم‌هایش صدرنشین جدول‌های فروش بوده‌اند، از سید علی صالحی و حسین پناهی گرفته تا مریم حیدرزاده و حتی علی پروین.

داریوش پیش از پری خوانی با خسرو شکیبایی در تولید چند آلبوم دیگر شعر خوانی از خوانش شعرهای سید علی صالحی و محمدرضا عبدالملکیان همکاری کرده بود. مجتبی معظمی درباره ایده شعر خوانی فروغ و ضبط آلبوم با استفاده از شعر و لحنی خاص می‌گوید: «این ایده از آسمان نیامد، هیچ کوب و ستاره خوش‌اقبال و شومی هم پا پیش نهد. می‌خواستیم نگاهی دیگر به فروغ داشته باشیم که از خود فروغ آغاز شد؛ نگاه کن که در اینجا چگونه جان آن کسی که با کلام سخن گفت/ و با نگاه نواخت/ و با نوازش از زمین آرمید لاچگونه) به تیرهای توهم مصلوب گشته است.» رها بودن وزن بودن خود فروغ، در این جهان به غایت بی‌رحم، جهانی که به لانه ماران مانند است. و بروس مهلک «دروغ»، دروغ رایج و استاندارد در رفتار روزمره، آشکار نمودن این آسیب ۲۵۰۰ ساله که امروز از حد خود فراتر رفته است. «چه مهربان بودی ای یار/ ای یگانه‌ترین یار/ چه مهربان بودی وقتی دروغ می‌گفتی.»

شکیبایی سرآمد فروغ خوانان بود

اگر بخواهیم مرزبندی کنیم و ببرسیم چرا شعر فروغ را یک مرد خوانده است، با استناد به گفته‌های خود فروغ، می‌شود نتیجه متفاوتی گرفت. فروغ در مصاحبه معروفش با ایرج گرگین درباره خلق اثر توسط زن گفته بود: «من خوشبختانه یک زنم اما اگر پای سنجش ارزش‌های هنری پیش بیاید فکر می‌کنم جنسیت نمی‌تواند مطرح باشد. اصلا مطرح کردن این قضیه صحیح نیست. من فکر می‌کنم کسانی که کار هنر را بیان وجودشان انتخاب می‌کنند اگر قرار باشد جنسیت خودشان را یک حدی برای کار هنری خودشان قرار بدهند، همیشه در همین حد باقی خواهند ماند و این واقعا درست نیست. آن چیزی که مطرح است، این است که آدم جنبه‌های مثبت وجود خودش را طوری پرورش دهد که به حدی از ارزش‌های انسانی برسد. این اصل کار آدم است. زن و مرد مطرح نیست.»

به این ترتیب مرزبندی جنسیتی در هم می‌شکند. از طرف دیگر خسرو شکیبایی در زمان ضبط این آلبوم چهره شناخته‌شده‌ای بود. معظمی درباره انتخاب خسرو شکیبایی برای خوانش اشعار فروغ می‌گوید: «خسرو شکیبایی سرآمد تمام فروغ‌خوانان و سهراب‌اندیشان است. خسرو بسیار سرتیر و والاتر از روزگار خویش بود و هست و مهر و علاقه‌ای انسانی به فروغ داشت، روحیه خستگی‌ناپذیرش، تلاش و جهد بی‌مثالش ناب بود و معمار کلمه و منظومه بود. فراموش نکنیم منظومه تافته‌اش از شعر کوتاه سواست؛ عالم دیگری دارد. خسرو به شکلی ترین شیوه ضرابهنگ و موضوع و منظومه را می‌شناخت و سررشته دستش بود. نهایت اینکه درون خسرو انیمای فروغ، جان زنانه که نه، قلب و اندیشه مادرانه بود.»

خود فروغ هم شعرهایش را درست نخوانده

الهام پاورنژاد
بازنگر

شعر فروغ، شعری است که رنگ و روح دارد. درک اغلب افراد از شعر او، تصاویری سیاه و دپرس است که به نظرم به دلیل خوانش اشتباهی بوده که روی آن صورت گرفته. حتی به نظرم خود فروغ هم شعر خودش را درست نخوانده و خیلی آه و ناله در کلامش استفاده کرده است. در حالی که این اشعار سرشار از زندگی، روح و رنگ هستند. سرشار از لطافت و حس‌های متفاوت.

در آلبوم «کجاست خانه باد؟» انتخاب من از دو دفتر آخر فروغ است. او در سه دفتر اول، سراغ شعر موزون می‌رود و شعرهایش حالت غزل‌سرایی دارد. اما در دو دفتر آخر (به طور مثال «ایمان بیابوریم» که یک مونولوگ کامل است) فراز و فرودهای حسی دیده می‌شود و با یک دراماتوزی می‌توانیم آن‌ها را روی صحنه ببریم. اگر انتخاب‌های من را از منظر تنانتری ببینید، متوجه می‌شوید که درست انتخاب شده‌اند. در خوانش شعرها هم ما با آکسان‌گذاری متفاوتی روبه‌رو هستیم تا معنا القا شود. من قبل از گرفتن مجوز، اشعار انتخابی را با تمام نسخی که خانم «پوران فرخزاد» داشتند تطبیق دادم. چون وفاداری به متن بسیار مهم است و به این جهت پیش ایشان رفتم و او هم نسخه اصلی را در اختیارم گذاشت. ولی در رابطه با آکسان‌گذاری‌ها طبیعتا آن‌گونه پیش رفتم که به هدفم نزدیک باشد.

من و «پیمان خازنی» (آهنگساز آلبوم) از پیش در مورد کار بر اشعار فریدون فرخزاد گفتگو کرده بودیم. کار را سال‌ها قبل شروع کرده بودم، اما بنا به دلایلی متوقف شده بود. خازنی از من خواست صدای ضبط شده‌ام را برایش بگذارم. بعد از آن او با شوق بسیار من را به ادامه کار ترغیب کرد و گفت بیا کار را با هم به سرانجام برسانیم. اما تاکید من برای دقت بیشتر بود که باعث شد انتشار آلبوم چهار سال طول بکشد. ما صبر کردیم تا نظرات‌مان پخته شود. همدیگر را بشناسیم و ضمنا با ورود «بهرام عظیم‌پور» به دلیل اشراف او به بخش فنی موسیقی، کار شکل جدی‌تری گرفت.

ارتباط خود من با موسیقی بسیار غریزی است. ولی از ابتدا می‌دانستم نمی‌شود ارکستراسیون استفاده کرد. چون شعر فروغ از یک فضای دو نفره صحبت می‌کند و طبیعتا اول شعر باید درست شنیده شود و بعد موسیقی. اگر در آلبوم دقت کنید من و پیمان خازنی یک سری بده‌بستان داریم؛ جاهایی من موقع خوانش به موسیقی پس می‌دهم و یک جاهایی موسیقی با من این کار را می‌کند. حتی ما شیطنت کردیم و بندهایی که از شنید حذف کرده بود را جوری خواندم که بند تمام نشود و موسیقی آن را ادامه بدهد. این تکنیک‌ها را ما با هم پیدا کردیم و ترجیح بند شعر را در موسیقی آوردیم.

جالب است بدانید اولین کسی که بعد از انقلاب مجوز خوانش شعرهای فروغ را گرفت من بودم. ولی متأسفانه در آن برهه (بیست سال پیش) این قضیه را مطبوعاتی کردم و ناگهان ناشرین به سوی بی‌زیست با شعر فروغ هجوم آوردند. پیشنهادت زیادی به من شد که صدایم یا مجوز را بخرند. اما متأسفانه کار با مشکلاتی روبه‌رو شد که به توقف آن انجامید. ضمن اینکه خبر هم پیچید و بعد از آن کارهای متعددی به بازار ارائه شد.

به هر حال دودمه بعد، دوباره کار را شروع کردیم. در سکوت پیش رفتیم، چون کار بر روی شعر فروغ فراز و فرودهایی دارد و بعضا حساسیت سیاسی روی آن دارند. به نظرم هنوز با فروغ با ترس و احتیاط برخورد می‌شود و این خیلی غم‌انگیز است.

الهام پاورنژاد:
من قبل از گرفتن مجوز، اشعار انتخابی را با تمام نسخی که خانم «پوران فرخزاد» داشتند تطبیق دادم. چون وفاداری به متن بسیار مهم است

مجتبی معظمی:
خسرو شکیبایی سرآمد تمام فروغ‌خوانان و سهراب‌اندیشان است. خسرو بسیار و والاتر از روزگار خویش بود و هست. او مهر و علاقه‌ای انسانی به فروغ داشت. روحیه خستگی‌ناپذیرش، تلاش و جهد بی‌مثالش ناب بود و معمار کلمه و منظومه بود.

شماره دوم

مهر ماه ۱۳۹۶
oct 2017
دوره جدید
شماره دوم

ویژه‌نامه

«ویژه‌نامه» انتشار آلبوم «فروغ» با صدای علیرضا قربانی به‌تازگی شد تا به آرزوی...